

Tiedemanns etik

Interview i de fire stiftstidender, af *John Laurrup*

GENGENNEMBRUD: Verden fejrer kortlægningen af menneskets gener. Det samme gør Erling Tiedemann, formand for Etisk Råd, men han advarer mod tingsliggørelsen af mennesket.

Ord kan blive så store, at munden næsten ikke kan tygge dem. Som da USAs præsident Bill Clinton i sidste uge glædesstrålende kundgjorde for verden, at mennesket nu har lært det sprog, Gud brugte, da han skabte mennesket.

I sin lejlighed på Vesterbrogade i København smilede Erling Tiedemann af præsidentens storhedsvanvid på vore allesammens vegne.

Den tidligere amtsborgmester i Vejle har i sit otium brugt to år på teologiske studier i Paris, og han mener nok, at vorherres sprog er noget mere nuanceret end den færdig-gjorte kortlægning af generne, som Clinton og verden fejrede.

- I overført betydning har vi måske lært bogstaverne, men mangler endnu alt det, de kan bruges til. Når det er sagt, vil jeg gerne hejse flaget. Der er tale om en stor videnskabelig bedrift, som rummer et kæmpe potentiale, når det gælder forebyggelse og behandling af sygdomme, siger den 68-årige Erling Tiedemann, der siden nytår har beklædt posten som formand for Etisk Råd.

Et organ, der skal rådgive politikere og ægge til folkelig debat, når vigtige samfundsbeslutninger piller ved livets store spørgsmål.

Medlemmerne er en slags professionelle panderynkere. De er sat til at problematisere den type glansbilleder, som Bill Clinton og den britiske premierminister Tony Blair præsenterede med trompetfanfarer i sidste uge.

Medaljens bagside

Og selv et livsglad og optimistisk menneske som Erling Tiedemann har ikke svært ved at se faldgruberne ved den tiljublede kortlægning af generne, også kaldet genom.

- Viden er lig magt, siger man. Men her kan viden føre til afmagt, når det er muligt at fastlægge et menneskets sygdomsmæssige skæbne 40 år ud i fremtiden, uden at man kan gøre noget ved det. De færreste med risiko for arvelige sygdomme ønsker at vide besked, siger Erling Tiedemann.

Hans bekymring stikker dog dybere.

- Kortlægningen af generne er en flot medalje, men den medalje findes ikke, som ikke har en bagside. Og bagsiden knytter sig til den blindgyde, som vi i forvejen befinder os i, og som desværre er dyb og endnu ikke helt opdaget. Nemlig tingsliggørelsen af mennesket. Det at vi behandler og ser på mennesker som ting, siger han.

Erling Tiedemann frygter med egne ord, at genkortlægningen er "en ekstra spand kul" til en gal etisk udvikling: At vi har mistet blikket for menneskets værdighed og begrebet menneskeværd.

- Vi ser det i fosterdiagnostikken, hvor vi sorterer børn fra, som ikke er fuldstændig i orden. Vi taler ikke længere om æg og sæd med respekt i stemmen. Vi kalder det biologisk materiale, og det er et eksempel på, at tingsliggørelsen allerede har aflejret sig i sproget. Vi er blevet et sorteringssamfund, siger han.

- Og hvis man tingsliggør forståelsen af fostre, kan man være helt sikker på, at det også påvirker forståelsen af de gamle og de svage i samfundet. Embedslæge Kate Runge i Århus har med rette påpeget konsekvenserne af tingsliggørelsen, da hun kritiserede de forfærdelige forhold på et plejehjem i Odder, tilføjer han.

Når vi kaster op

Kortlægningen af den menneskelige arvmasse i generne er ifølge Erling Tiedemann et "fantastisk sorteringsredskab", som også har sine plusser. Lægerne vil ad åre kunne tilbyde skræddersyet medicin til den enkelte patient. Medicin, som kun passer til lige netop denne ene patient og rammer vedkommendes sygdom med et målsøgende missils præcision. I modsætning til i dag hvor megen medicinering er tilfældig tæppebombning med lav træfsikkerhed.

Erling Tiedemann er helt på det rene med, at genforskningen både vil blive brugt og misbrugt, uden at Etisk Råd kan gøre stort fra eller til.

- Men det er min ærlige overbevisning, at udviklingen kan reguleres. Man kan ikke stoppe et åløb, for vandet bliver ved med at komme, men man kan regulere det. Og min optimisme grunder sig på menneskets evne til at kaste op, når det har spist noget, det ikke kan tåle. Historien er fuld af eksempler på, at mennesket trods alt er stoppet op, når udviklingen er løbet i en forkert retning, siger den tidligere Venstreborgmester, der nævner kommunismens fald som eksempel.

- Men som Venstre-mand vil jeg gerne have lov til at sige, at nøjagtig det samme vil ske for den vildtvoksende urskovsliberalisme, som i øjeblikket er in i den vestlige verden. Den vil bryde sammen på et eller andet tidspunkt, indskyder han, inden han fortsætter:

- Min tiltro til menneskenes børn er stor. Menneskeheden har altid været på vej til at lave ulykker, og vi har lavet masser af dem, men tingene har altid rettet sig.

Brændt barn...

På samme måde tror Erling Tiedemann det vil gå med den fagre nye genverden. Vi vil høste frugterne af genforskningens gode sider og slå os på dens negative sider, før udviklingen finder sit rette leje.

- Det skal være galt, før det bliver godt. Brændt barn skyr som bekendt ilden, siger han.

Og galt har det ifølge Erling Tiedemann været længe. Han mener, at vi på genforskningens område befinder os på en etisk glidebane, hvor vi accepterer noget, vi normalt ikke accepterer. Nemlig at hensigten helliger midlet.

De fleste blev forargede, da det kom frem, at kosmetikindustrien anvender aborterede fostre. Forkasteligt, lød protestråbene. Men indsigelserne blev mere spagfærdige, da læger ville have lov til at udtage æg fra aborterede fostre for at lave forsøg med dem med henblik på eventuelt at kunne hjælpe barnløse. Nu var hensigten pludselig ædel, men midlet stadigvæk dybt betænkelig.

At betragte mennesket som en ting, en reservedel, vender Erling Tiedemann sig inderligt imod. Hans modgift er en lidenskabelig forsvarstale for begrebet menneskeværd. At vi indser, at mennesket er noget ganske særligt, som man ikke kan manipu-

lere med efter forgodtbefindende. At menneskeværd ikke er en funktion af ens evner eller købekraft, men er noget, man har, fordi man er et menneske. Slet og ret.

Nedbremsning

- Den store etiske udfordring i de kommende år bliver at genopdage menneskeværdet som den altafgørende målestok. Og bevidstheden er heldigvis vågnet hos mange, siger en fortrøstningsfuld Erling Tiedemann.

- Det er ligesom med en bil. Først har man reaktionstiden, og så har man en bremselængde. Vi er midt i reaktionstiden. Bagefter kommer nedbremsningen, og til sidst skal vi have vendt bilen, ler han.